

Edmund Malinowski (1885-1979)

Profesor Edmund Malinowski urodził się 4 października 1885 r. w Dobrzyniu nad Wisłą. Po ukończeniu w 1905 r. Szkoły Realnej w Warszawie odbył studia botaniczne na Uniwersytecie w Genewie. Tam też uzyskał w 1909 r. tytuł doktora w zakresie ewolucyjnej systematyki roślin. W tym samym roku wrócił do kraju, gdzie pracował kolejno jako asystent na Uniwersytecie Jagiellońskim (1909-1910), nauczyciel i instruktor w Krajowej Szkole Ogrodniczej we Lwowie (1910-1911), asystent na Kursach Przemysłowo-Rolniczych przy Muzeum Przemysłu i Rolnictwa w Warszawie. Dzięki uzyskanemu stypendium Kasy im. Mianowskiego lata 1913-1914 spędził na studiach uzupełniających w Hochschule für Bodenkultur w Wiedniu oraz John Innes Horticultural Institution w Londynie. Odbył także staż w Akademii Rolniczej w Dublinach. W 1914 r. założył w Morach k/Warszawy Stację Genetyczną Warszawskiego Towarzystwa Ogrodniczego, którą kierował do roku 1919. W tym samym roku został profesorem botaniki w Wolnej Wszechnicy Polskiej, a w 1916 docentem botaniki na Politechnice Warszawskiej. Habilitował się w roku 1918 na Uniwersytecie Jagiellońskim w zakresie botaniki. Tytuł profesora zwyczajnego uzyskał dekretem Naczelnika Państwa w 1920 r. Jesienią 1919 roku został kierownikiem Katedry Genetyki Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie, mającej swą siedzibę w Skierniewicach. Katedrą tą kierował aż do przejścia na emeryturę w roku 1966. W latach 1926-1927 otrzymał Stypendium Rockefellera, co pozwoliło mu podjąć badania za granicą – w Stanach Zjednoczonych oraz w Anglii. Był dziekanem Wydziału Ogrodniczego SGGW w latach 1922/23, 1938/39, 1944-1948, 1956/1957.

Profesor Malinowski prowadził wykłady z genetyki na Uniwersytecie Poznańskim (1919-1920), Uniwersytecie Warszawskim (1920-1939) oraz na SGGW (1919-1949, 1955-1960). Podczas drugiej wojny światowej brał udział w tajnym nauczaniu. W latach 1949-1955 został odsunięty od wykładów jako przeciwnik teorii Łysenki.

W okresie powojennym profesor Malinowski zorganizował Badawczą Stację Ziemniaczaną SGGW w Żelaznej k/Skierniewic, której przez krótki czas był kierownikiem. Sukcesem organizacyjnym profesora było doprowadzenie do utworzenia w grudniu 1952 r. na terenie Katedry Genetyki SGGW, Zakładu Genetyki Polskiej Akademii Nauk. W roku 1961 Zakład ten został połączony z Zakładem Hodowli Roślin PAN w Poznaniu, kierowanym przez profesora S. Barbackiego. W rezultacie połączenia Zakład w Skierniewicach zmienił nazwę na Ośrodek Badań Genetycznych.

Zainteresowania naukowe Profesora Malinowskiego były nadzwyczaj szerokie. Początkowo zajmował się badaniami fitosocjologicznymi Tatr i Gór Świętokrzyskich – zbadał kolejność zasiedlania nagich skał przez różne gatunki roślin oraz mechanizm walki o byt u porostów naskalnych. Przez kolejne lata zajmował się chorobami wirusowymi u ziemniaka oraz dziedziczeniem cech u pszenicy, petunii, fasoli, kukurydzy i innych roślin. Duże zainteresowanie wzbudziły prace nad zjawiskiem heterozji u pszenicy i petunii, w których dowiódł między innymi, iż heterozja występuje nie tylko u roślin obcocylnych, lecz również u samocylnych. Wykazał istnienie tzw. genów modyfikatorów, wpływających na powstawanie wzoru mozaiki na liściach i kwiatach. Wiele uwagi poświęcił także zagadnieniom związanym z powstawaniem mutacji u roślin. Jako jeden z pierwszych zwrócił uwagę na geny „często mutujące”, wpływające na barwę kwiatów u petunii.

Wybitnymi uczniami prof. Malinowskiego byli profesorowie: H. Bańkowska, K. Kaniewski, L. Kaznowski, B. Kubicki, K. Świeżyński i S. Wóycicki.

Dorobek naukowy profesora Malinowskiego to 87 pozycji, w tym pięć podręczników. Szczególnie znanymi i cenionymi podręcznikami, które doczekały się kilku wydań, są „Anatomia roślin” oraz „Genetyka”.

Profesor Malinowski był członkiem korespondentem Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie (1927), członkiem korespondentem Czechosłowackiej Akademii Nauk Rolniczych w Pradze (1928), członkiem zwyczajnym Towarzystwa Naukowego Warszawskiego (1930), członkiem rzeczywistym Polskiej Akademii Umiejętności (1946), członkiem amerykańskiego Society for the Study of Evolution (1948), członkiem rzeczywistym PAN (1957)r. W roku 1955 otrzymał Nagrodę Państwową II stopnia za prace nad heterozją. Dowodem dużego uznania zasług Profesora jako uczonego i organizatora było nadanie mu doktoratu honoris causa przez Akademię Rolniczą w Poznaniu (1960) i SGGW w Warszawie (1966).

Profesor Malinowski został odznaczony Krzyżem Komandorskim OPRest. (1938), Krzyżem Oficerskim OOP (1948), Orderem Sztandaru Pracy I klasy (1959) i Medalem im. M. Kopernika PAN (1973).

Wybrane publikacje

Malinowski E. (1910). Monographie du genre *Biscutella*. Acad. Polonaise Sc. Cracovie

Malinowski E. (1912). O kształtach roślin, powstawaniu gatunków, krążeniu soków w roślinach. Druk Towarzystwa Akc. S. Orgelbrand i Synowie, Warszawa.

- Malinowski E. (1916). Wielopostaciowość pszenicy, wywołana przez krzyżowanie. Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych, rok IX, zeszyt 7.
- Malinowski E. (1916). O występowaniu nowych form w potomstwie mieszańców *Nicotiana atropurpurea* x *N. silvestris*. Sprawozdania z posiedzeń Towarzystwa Naukowego Warszawskiego, Wydział Nauk Matematycznych i Przyrodniczych, rok IX, zeszyt 8.
- Malinowski E. (1924). Experiences sur les hybrides du *Phaseolus vulgaris* et le problème de l'hétérosis. Memories de l'Institut de Génétique de l'Ecole Sup. d'Agriculture. Varsovie.
- Malinowski E. (1925). Linkage phenomena in wheat. Journal of Genetics.
- Malinowski E. (1950). The problem of Heterosis. I. Heterosis in intervarietal crosses of *Phaseolus vulgaris*. II. Heterosis in interspecific and intervarietal crosses of *Petunia*. III. Positive skewness of the F2 frequency distributions. IV. Inheritance of vigorous growth. V. The hypothesis of co-operating factors. Bull. Acad. Pol. Sc. Cracovie.
- Malinowski E. (1953). Anatomia roślin. PWN, Warszawa.
- Malinowski E. (1958). Genetyka. PWN, Warszawa.
- Malinowski E. (1976). Structural and regulatory genes controlling mosaic pattern development on flowers and leaves of *Petunia*. Bull. Acad. Pol. Sc. No. 10.

Pełny wykaz publikacji profesora E. Malinowskiego można znaleźć w artykule K.M. Świeżyńskiego „Profesor Edmund Malinowski (1985-1979) – w stulecie urodzenia”, Postępy Nauk Rolniczych nr 5/86). W przygotowaniu biogramu korzystano także z wydawnictwa „Uczeni polscy XIX-XX stulecia” (A. Śródka, Aries, Warszawa 1994) oraz opracowania „Edmund Malinowski – profesor genetyki” (K. Niemirowicz-Szczyt, „Materiały do historii Wydziału Ogrodniczego Szkoły Głównej Gospodarstwa Wiejskiego”, Warszawa 1996).